तदेवंस्वस्मादन्यंपरमेश्वरंनिरूप्येदानींयदधिष्ठानमित्यादिनवप्रश्नानांसएवाधिष्ठानादिकंसर्वमित्युत्तरंवक्तुंतद्व्यतिरेकेणान्यस्यासत्वमाहद्रव्यमिति द्रव्यंमहाभूतानिउपादानरूपाणि कर्मजन्मनिमित्तम् कालस्तत्क्षोभकः स्वभावस्तत्परिणामहेतुः जीवोभोक्तावासुदेवात्परोऽन्योर्थोनास्ति कारणा व्यतिरेकात्कार्यस्य ॥ १४ ॥ तत्प्रपंचयतिद्वाभ्याम् नारायणःपरःकारणंयेषांते अनेनैवशास्त्रयोनित्वप्रतिपादनेनेश्वरेप्रमाणंसर्वज्ञत्वादिकंचोक्तं देवाश्चतदंगाज्जाताः अतोनतद्व्यतिरिक्ताःलोकाःस्वर्गादयस्तदानंदांशाःमखास्तत्साधनभूताः ॥ १५ ॥ योगःप्राणायामादिः तपस्तत्साध्यंचित्तैकाग्र्यम् ज्ञानंतत्साध्यम् गतिस्तत्फलम् अनेनैवसर्वंतदधीनमित्युक्तम् ॥ १६ ॥ तर्हित्वंकिंकरोषीत्यपेक्षायामाह तस्यसृज्यमपितेनसृष्टोऽहंसृजामि ईक्षयाकटाक्षेण तत्रहेतवःद्रष्टुरित्यादयः ॥ १७ ॥ ननुकुतोऽयंजीवेश्वरविभागः यतस्त्वंप्रेर्यःसचप्रेरकःस्यादित्यपेक्षायांजीवेश्वरविभागहेतुमाह

द्रव्यंकर्मचकालश्चस्वभावोजीवएवच॥ वासुदेवात्परोब्रह्मन्नचान्योऽर्थोऽस्तितत्त्वतः॥ १४॥ नारायणपरावेदादेवानारायणांगजाः॥ नारायणपरालोकानारायणपरामखाः॥१५॥ नारायणपरोयोगोनारायणपरंतपः नारायणपरंज्ञानंनारायणपरागतिः॥ १६॥ तस्यापिद्रष्टुरीशस्यकूटस्थस्याखिलात्मनः॥ सृज्यंसृजामिसृष्टोहमीक्षयैवाभिचोदितः॥१७॥ सत्वंरजस्तमइतिनिर्गुणस्यगुणास्त्रयः॥ स्थितिसर्गनिरोधेषुगृहीतामाययाविभोः॥१८॥ कार्यकारणकर्तृत्वेद्रव्यज्ञानक्रियाश्रयाः॥ बध्नंतिनित्यदामुक्तंमायिनंपुरुषंगुणाः॥१९॥ सएषभगवाँल्लिंगैस्त्रिभिरेभिरधोक्षजः॥ स्वलक्षितगतिर्ब्रह्मन्सर्वेषांममचेश्वरः॥ २०॥ कालंकर्मस्वभावंचमायेशोमाययास्वया॥ आत्मन्यदृच्छयाप्राप्तंविबुभूषुरुपाददे॥ २१॥ कालाद्गुणव्यतिकरःपरिणामःस्वभावतः॥ कर्मणोजन्ममहतःपुरुषाधिष्ठितादभूत्॥ २२॥

त्रिभिः सत्वमिति निर्गुणस्यापीश्वरस्यैतेत्रयोगुणाःबध्नंतीत्युत्तरेणान्वयः कथंभूताः तेनैवस्वातंत्र्येणस्थित्याद्यर्थंमाययागृहीताः ॥ १८ ॥ वस्तुतःसर्वदामुक्तमपिमायिनंमायाविषयंपुरुषंजीवंबध्नंति ककार्यमधिभूतं कारणमध्यात्मम् कर्ताऽधिदैवतंतेषांभावस्तत्त्वंतस्मिन् द्रव्यंमहाभूतानिज्ञानशब्देनदेवताःक्रियाइंद्रियाणितदाश्रयाःतेषांकारणभूताःतत्तदभिमानेनबध्नंति ॥१९॥ अतःसएषवश्यमायःएभिर्गुणैःलिंगैःजीवानामावरकैरुपाधिभिः सुष्ठुअलक्षितागतिस्तत्त्वंयस्यसःस्वैर्भक्तैरेवलक्षितागतिस्तत्त्वं यस्येतिवा ॥ २० ॥ तस्यसृष्टिप्रकारमाह कालमिति कर्मजीवादृष्टम् विबुभूषुः विविधंभवितुमिच्छन् ॥ २१ ॥ गुणानांव्यतिकरःक्षोभःसाम्यत्यागः परिणामोरूपांतरापत्तिः पुरुषःईश्वरस्तेनाधिष्ठितत्वंत्रयाणांविशेषणम् महतःमहत्तत्त्वस्य ॥ २२ ॥